

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Ali je JLA imela bojne strupe in načrtovala njihovo uporabo?

Plinska maska JLA

(Vir: Google, slika)

Odgovor na omenjeno vprašanje je (uradno) negativen.

V obdobju 1954–1990 namreč nisem nikjer zasledil uradnega odgovora, da je JLA imela bojne strupe in načrtovala njihovo uporabo. V vseh vojaških šolah in splošnem usposabljanju se je vedno govorilo samo o kemični zaščiti in dekontaminaciji, pozneje tudi o biološki in radiološki. JLA je imela tudi specializirane enote, organe in sredstva za kemično, pozneje tudi za biološko in radiološko zaščito in dekontaminacijo.

Zato sem bil tem bolj presenečen, ko sem sredi osemdesetih let kot načelnik Varnostnega oddelka 9. armade zvedel, da določena znanstvena ustanova sredi Ljubljane raziskuje in izdeluje določene vrste bojnih strupov! Podatek je pridobljen pri uporabi prisluškovalnih naprav in o verodostojnosti vira ni bilo nobenega dvoma! Seveda podrobnosti ne bom razkrival, saj bi bila rekonstrukcija glede ustanove in osebja zelo enostavna ...

Podatek sem seveda posredoval v Beograd, vendar od tam nisem dobil nobenega odgovora niti komentarja. Šele ko sem pisal teoretično generalsko nalogo, sem od soseda in pokojnega generalpolkovnika A.V., sicer pomočnika Zslo za znanstveno in raziskovalno delovanje, dobil namig, da ni države in armade na svetu, ki ne bi imela določene zaloge prepovedanih orožij, torej tudi

bojnih strupov, seveda, namenjene za povračilne ukrepe v slučaju agresije na državo.

Zato sem tudi v teoretičnem delu naloge omenil takšno možnost, a v sklopu obrambe v primeru spopadov nizke intenzivnosti in uporabe »pametnega orožja« v agresiji z distance, ko branilec nima drugih možnosti za obrambo in preživetje!

No, še prej sem določene podatke o atomski bombi in bojnih strupih selekcionirano uporabil v dvojnih igrah s tujimi obveščevalnimi službami. Namreč, veliki je bil interes, zakaj je rejon okrog Kočevske Reke izoliran in zaprt za lovce in turiste (torej, tuje vojaške obveščevalce in njihove agente), pa smo navadno plasirali tudi dezinformacije, da gre za podzemne rampe za rakete z atomskimi glavami, pa tudi skladišča topovskih granat in raket, ki so napolnjena z bojnimi strupi.

To je v že znani kampaniji »napadov na JLA«, ki so je vodili nekateri slovenski mediji, »razkril« tudi bivši praporščak JLA Nurif Rizvanović, zahodnonemški agent-dvojnik »Romeo270« v javnem intervjuju dne 24. 9. 1990 v Delovi prilogi »Xplus«, češ, da je takšne dobival podatke »od polkovnika Kranjca«, kar so mu mogli povedati samo šefi takratnega Vis-a, naslednika Sdv!

O kakšni vrsti bojnih strupov so se v Ljubljani ukvarjali sredi osemdesetih let, pa nisem zvedel ničesar konkretnega, pa četudi sem trinajst let pozneje celo srečal osebo, katere zakonski partner je bil pod našo operativno kontrolo (ne obdelavo!) po zahtevi iz Beograda. Zgodilo se je to 1999 ob predstavitvi slovenskega prevoda knjige *V precepu* avtorja dr. Vase Predojevića, polkovnika v pokoju, ki sem jo predlagal uredništvu Borca. Srečanje je bilo naključno in nenavadno. Namreč, dotična oseba me je v nekem trenutku tudi vprašala, če je vojaška varnostna služba prisluškovala oz. ozvočila njihovo stanovanje. Seveda to nisem potrdil, pa mi je dotična oseba sama povedala, kako je »odkrila« prisluškovalno napravo, saj se je zavedala, da je pod kontrolo ene od varnostnih služb, vojaške ali Sdv. Na moje vprašanje zakaj in kako, je samo odvrnila, da o tem ne želi govoriti, saj je šlo za zaključeno zgodbo o bojnih strupih novejšje generacije, kar naj bi jaz vendarle vedel! Pa nisem vedel in tako niti sedaj ni bilo nobenega razloga in interesa, da bi še kaj spraševal. Lahko samo predpostavljam, da je šlo za raziskave o delovanju bojnih strupov na psihično stanje človeka, pa tudi na določene genske spremembe. Namreč, še prej me je pokojna akademikinja dr. Lidija Andolšek, sorodnica, napotila na njihov inštitut za genske raziskave (pisal sem članek o neideološkem in genskem seznamu generalov in admiralov slovenskega rodu).

V Vojaški akademiji KoV (1954–1957) smo prvi dve leti imeli tudi predmet z nazivom Kemična zaščita. Pouk je bil temeljit, saj smo na koncu morali tudi skozi t. i. »plinsko komoro«, v kateri smo preizkušali zaščitne plinske gasmaske, pravzaprav njihovo zamenjavo, pri čemer so mnogo nespretnježi sprejeli tudi manjšo dozo kakšnega šolskega plina, seveda bolj nežnega.

V spominu so mi ostali tudi vsi bojni strupi, med katerimi navajam samo tiste »ta glavne«, in sicer:

- fosgen, plin, zadušljivec, smrten, prvič uporabili Nemci 1916
- difosgen, plin, zadušljivec, smrten, enako
- cianovodikova kislina, plin, krvi strup, smrten
- iperit, plin, mehurjevec, smrten, prvič uporabili Nemci 1917
- tabun, plin, živčni, smrten, prvič uporabili Nemci 1939
- sarin, plin, živčni, smrten, prvič uporabili Nemci 1940
- soman, plin, živčni, smrten, prvič uporabili Nemci 1944
- adamsit, plin, povračanje, onesposobitev, prvič uporabile ZDA
- itd.

Tako smo se tudi učili, da so bojne strupe po učinkih delimo na dve osnovne skupine: smrtne in nesmrtne, ki pa vseeno pustijo določene dolgoročne posledice. Glede obstojnosti, času delovanja in taktične uporabe smo tudi zvedeli, da gre za kratkotrajen in dolgotrajne, torej tudi hitro delujoče (napadne) in počasi delujoče (obrambne) bojne strupe, na plinske in tekoče, itd.

Seveda smo spoznali tudi delitev bojnih strupov po kliničnih slikah, in sicer na: živčne in krvne bojne strupe, mehurjevce, dušljivce, bljuvalce, kakor tudi na psiho-kemične bojne strupe in fitotoksine.

Na maketah človeških organov so nam prikazani učinki vsakega posameznega bojne strupa, informativno pa smo bili seznanjeno s taktično uporabo bojnih strupov skozi doseganje vojaške spopade, kakor tudi mednarodnimi konvencijami, ki prepovedujejo uporabo bojnih strupov.

V drugem letniku VA smo podrobno obravnavali zaščito od bojnih strupov in se tudi naučili kako praktično izvajati dekontaminacijo človeka, orožje in zemljišče.

V tretjem letniku je del gojencev, ki so se prijavili za kemično specialnost, nadaljeval šolanje v posebnem kemičnem šolskem centru v Kraljevu.

V kasnejšem šolanju na Višji vojaški akademiji (1966–1968) in na Šoli ljudske obrambe (1980) smo znanje poglobljali glede na nove trende (biološke, radiološke), posebno glede zaščite, saj smo dobili tudi povsem novi predmet in specialnost za kemično, biološko in radiološko zaščito.

Naše starešine, posebno specialisti za KBR obrambo oz. zaščito, so prispevali velik delež pri organizacijah civilne zaščite v slučajih množične uporabe KBR sredstev s strani agresorja. Prispevali smo tudi k uveljavitvi nekaterih predpisov in tudi projektov (atomska zaklonišča). Takšna atomska zaklonišča je JLA gradila v vseh vojaških stanovanjskih objektih in vojašnicah. Del kleti je bil tako posebej opremljen za zaščito in preživetje v slučaju uporabe nuklearnih projektilov srednje jakosti, s posebno opremo (telefon, TV) in tudi izhodom.

Danes vsega tega ni, ker nam menda ne grozi nobena nevarnost. Včasih pa le preberem kakšen članek o t. i. teroristični nevarnosti, saj so menda sodobni teroristi usposobljena ne samo za izdelavo »miniatomske bombe«, temveč tudi za njeno uporabo, da o širjenju bioloških in radioloških sredstev niti ne govorim.

Nekaj več se govori o kibernetiki vojni, saj si ne moremo predstavljati, kaj se bo zgodilo, ko bi nam agresor onemogočil uporabo mobilnih telefonov, interneta, satelitske TV in podobno. Menda bi se življenje popolnoma ustavilo ...

Od bojnih strupov pa se bomo že nekako zaščitili!